

Het grote geheel

Pat Metheny blijft strijden tegen de 'debilisering' van de moderne muziek. De jazzmeester keert terug met een album bestaande uit één compositie van 68 minuten. Met Pat in de buurt is het leven nooit saai...

De winter in Europa is op zijn ergst op de dag dat GITARIST Pat Metheny ontmoet. Het is zo'n dag dat niemand graag naar zijn werk gaat. Maar in een luxe hotel in de Londense wijk Kensington poseert Pat Metheny voor zijn foto; de verwarming staat te loeien. En terecht: de Amerikaanse Grammy-winnende pionier blijft een van de topariesten van de jazz.

Als een van de weinige jazzartiesten is hij erin geslaagd om miljoenen cd's te verkopen; een hele school van navolgers loopt inmiddels achter hem aan en toch heeft hij die beroemde 'artistieke geloofwaardigheid' weten te behouden. Metheny wordt al lang geëerd als virtuoos muzikant en invloedrijke componist. Hij bereikte popsucces door *This Is Not America*, zijn samenwerking met David Bowie voor de film *The Falcon and the Snowman*. Maar dat was in 1985, je kunt hem moeilijk ervan beschuldigen dat hij commercieel is geworden. Zijn laatste album met The Pat Metheny Group, 'The Way Up', is eigenlijk één lang nummer van 68 minuten. Ingewikkeld én melodisch contrasteert het album sterk met de meeste moderne muziek. Dat wil zeggen: de luisteraar moet het hele album lang zijn aandacht erbij houden om ten volle het verbluffende spel, de arrangementen en alle details in zich op te nemen. Het album is een nieuwe samenwerking met toetsenist Lyle Mays, die al 27 jaar Metheny's muzikale partner is. En het is een opvallend samenhangend geheel...

"Ik denk dat je er een paar keer naar moet luisteren om het helemaal te snappen", begint een praatgrage Metheny. "Eén keer luisteren zou niet genoeg zijn. Er gebeurt zoveel, het is niet één simpele vorm. Het is geen suite, het is echt een lang stuk muziek dat de hele lengte van de cd beslaat. Vanaf het begin wilde de groep dit idee uitwerken, hier

Lyle Mays

■ Pat over zijn toetsenist en medecomponist...

Het opvallende spel en de compositorische bijdragen van toetsenist Lyle Mays zijn al 27 jaar een integraal onderdeel van de Pat Metheny Group. Het moge duidelijk zijn dat Pat zijn bandlid en schrijfpartner zeer hoog acht. "Hij is nog steeds een van de beste muzikanten die ik ken. Ik ben blij dat we zo'n groot deel van ons leven als muzikant hebben kunnen delen. Elke keer dat we samen aan een project werken, is het opwindend. En het is steeds anders. In grote lijnen maakten Lyle en ik vroeger meestal samen materiaal af dat ik geschreven had. Maar de laatste tien jaar is dat langzaam veranderd in echt samen componeren. Deze plaat is daar de ultieme vorm van: van begin tot eind zaten we samen in een ruimte, we hebben elke noot samen geschreven. Ik zou je niet kunnen vertellen wie wat geschreven heeft. We discussieerden over elk detail terwijl we bezig waren. We voerden het in de computer, met piano en gitaar. Soms speelde Lyle gitaar en ik piano! Het was hard en lang werken maar het resultaat is heel bevredigend. We kwamen nooit vast te zitten. We konden heel diep graven en in een zeer constant tempo dingen uitzoeken. Het heeft ongeveer zes weken gekost.

Een groot voordeel van de manier waarop wij werken: we komen er altijd uit, omdat we met z'n tweeën zijn. Als Lyle ergeris mee vastloopt, zeg ik: Kom op, we gaan verder. Als je het in je eentje doet, kan het verlamd werken. Als duo kun je zeggen: oké, daar komen we op terug. Het is echt leuk: we fungeren meer als arbeiders aan 'het ding', het is niet mijn of zijn ding. Het draait niet om hem of mij, het draait om 'het'."

werkten we al heel lang aan. Het was een grote missie voor ons: alle manieren onderzoeken waarop een jazzgroep al het beste van de jazz kan gebruiken, terwijl we toch nieuw terrein betreden – of dat nou een nieuw geluid is of de vorm. En er moest genoeg ruimte overblijven voor improvisatie."

Veel van je platen hebben een langer 'sleutelstuk'...

"We hebben al op een paar platen onze interesse in die langere stukken laten horen. De albums 'As Falls Wichita, So Falls Wichita Falls' uit 1980, 'Secret Story' en een recentere plaat, 'Imaginary Day', liepen van het begin tot het eind. Maar deze is echt anders. Bij die andere platen ging het om groepen nummers met een zekere connectie, hier is het echt één nummer dat bijna volgens een klassieke structuur is opgebouwd – zelfs al klinkt het niet klassiek. Het is ook niet met een orkest, het is gewoon de groep. Je neemt wat materiaal, presenteert het en kijkt hoe het zich ontwikkelt, daar draait dit stuk om."

Hoe schrijf je zo'n complex stuk?

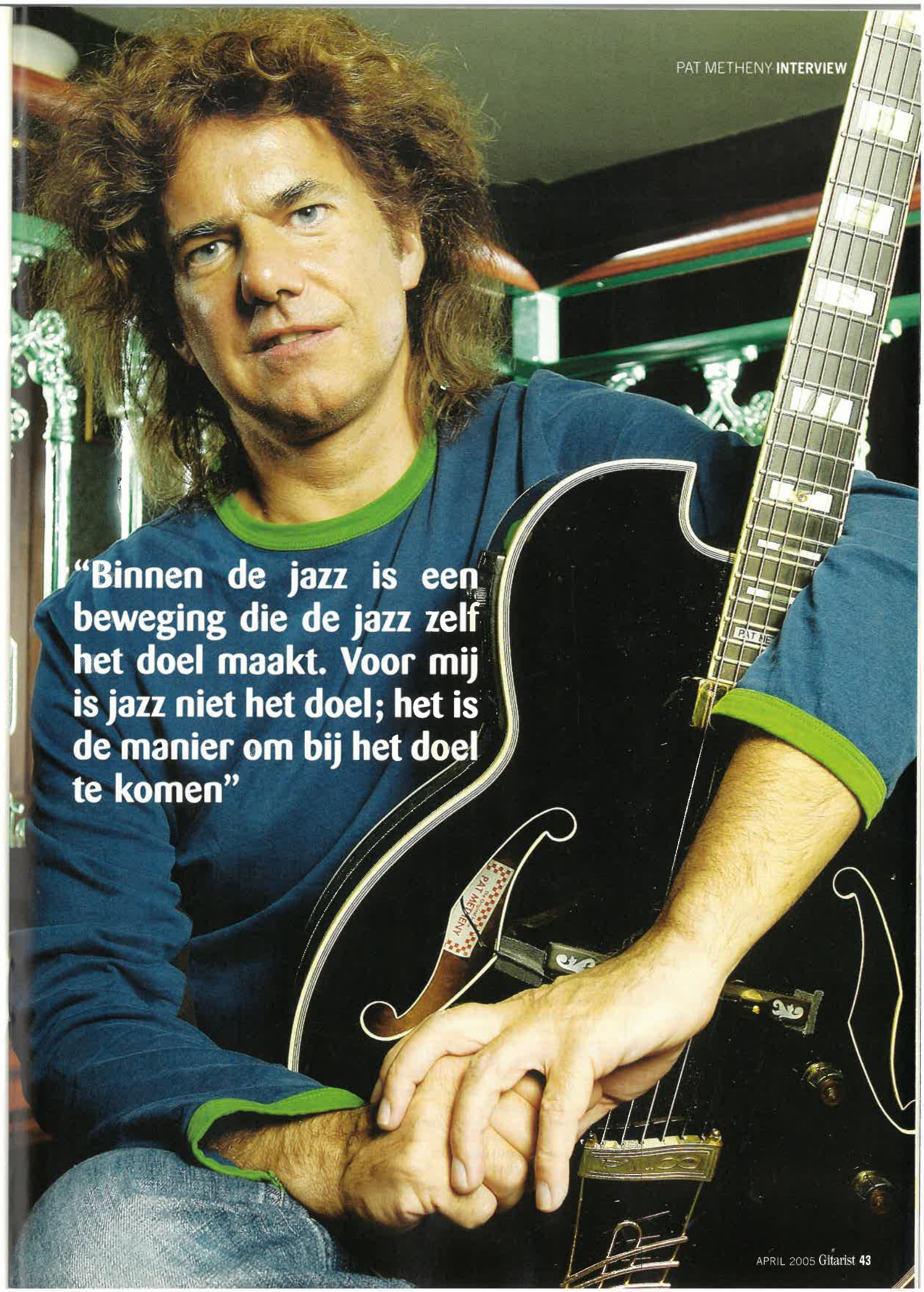
"Ik heb het zelf geschreven met Lyle Mays (zie kader) en het is echt samen geschreven, in tegenstelling tot al het andere wat we gemaakt hebben. We hebben samen elk detail bekeken, we bleven er bovenop zitten. Het is zeker ons meest ambitieuze project ooit. Veel ervan draait om de band, die onlangs gewijzigd is. We hebben een fantastische nieuwe drummer, Antonio Sanchez. Hij heeft voor ons heel nieuwe wegen geopend. Het was echt heel leuk om samen te stellen. Ik denk zomaar dat het live ook heel leuk wordt."

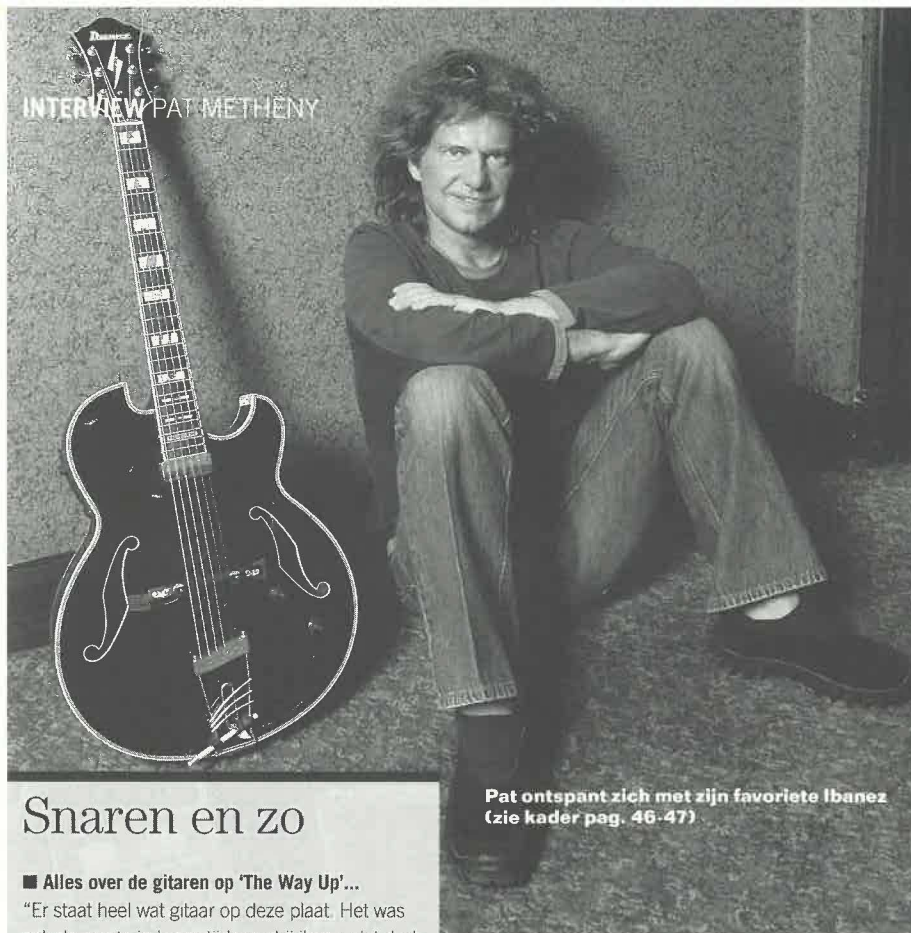
Je noemde al een paar keer de 'vorm'. Kun je wat meer in detail beschrijven wat je bedoelt? Wil je af van het typische schema intro-couplet-refrein, of de A B A A van de jazz?

"Daar zijn we al een hele tijd van afgestapt. Maar als je deze plaat moet beschrijven op de manier die je net noemde, heb je acht bladzijden nodig! In de eerste achttien minuten van de plaat worden de meeste harmonieën en melodieën al geïntroduceerd. Gedurende de rest van het album wordt dat verder ontwikkeld en improviseren we in die context."

Als je de plaat beluistert, klinkt hij erg 'gecomponeerd'. In de arrangementen

"Binnen de jazz is een beweging die de jazz zelf het doel maakt. Voor mij is jazz niet het doel; het is de manier om bij het doel te komen"

Pat ontspant zich met zijn favoriete Ibanez (zie kader pag. 46-47)

Snaren en zo

■ Alles over de gitaren op 'The Way Up'...

"Er staat heel wat gitaar op deze plaat. Het was ook de eerste in lange tijd waarbij ik me niet druk maakte over hoe ik dat live moest gaan doen. We wisten al vroeg dat de gitaar een belangrijk orkestraal element moest worden, we hebben daar ook orkestraties voor geschreven. Op het album staan veel gitaren van Linda Manzer (www.manzer.com). Zij heeft al veel gitaren voor mij gemaakt, ook die met 42 snaren (*de beroemde Pikasso-gitaar, zie foto*); die komt op dit album ook een paar keer langs. Er is een gewone zessnarige Manzer, een Manzer met nylon snaren, een akoestische Manzer 'sitar', een klassieke bariton en een paar miniatuur sopraangitaren van haar - er staan zo'n zeven of acht Manzers op. Ik gebruik ook de Line 6 Variax en de Roland VG-88. Je hoort ook een beetje de Roland gitaarsynthesizer en, natuurlijk, mijn signature Ibanez-modellen en een Coral elektrische sitar. Ik gebruikte ook een paar speelgoedgitaren. Mijn twee kinderen, van vier en zes, hebben een paar waardeloze gitaren die ik heel interessant vind. Ze hebben gewoon een bepaald geluid!"

Voor de nieuwsgierigen: die idiote 42-snarige Manzer staat als volgt gestemd (voor alle halzen: van laag naar hoog):

- voornaamste zessnarige gefrette hals:
G D B^b F C G
- 12-snarige hals, parallel aan de zessnarige:
C F G B^b C D F G B^b C D E^b
- 12-snarige verticale hals:
D G B^b D (ruimte) G D F B^b D F G
- 12-snarige hals aan de staartkant:
C E^b F G B^b C D E^b F G B^b C

wordt veel aandacht besteed aan details. Hebben jullie vooraf dingen doorgesproken of zijn jullie gewoon gaan zitten spelen?

"Voordat we een noot schreven, hebben we eerst drie dagen zitten praten. Op meerdere manieren is dit een protestalbum. Het gaat over het feit dat de wereld steeds meer draait om dingen die steeds minder betekenen.

“Als je een goed nummer schrijft, maakt het niet uit of je dat doet op gitaar, piano, een dure computer of een kazoo”

Vooral binnen de muziekwereld bestaat het hele idee van ontwikkeling nauwelijks meer. Dingen worden korter en korter. Eerst had je het nog over nummers, daarna over loops en nu nog korter: ringtones! Ik zeg niet dat korter per se slecht is als je het daarmee duidelijker maakt. Maar hier wordt er ingekort omdat mensen niet langer hun aandacht erbij kunnen houden.

Onze reactie: de dingen die wij in de loop der jaren waardevol zijn gaan vinden, kosten een heel leven om ze te ontwikkelen. We bieden een alternatieve manier om te kijken naar wat muziek kan zijn in de moderne wereld. We gebruiken moderne 'folk' instrumenten, zoals elektrische gitaren en synthesizers, maar we passen elementen toe die in de laatste honderd jaar ontwikkeld zijn, niet in de laatste vijf jaar."

Je staat erom bekend dat je jazzmuziek bekend hebt gemaakt bij mensen die er

normaal niet naar zouden luisteren, zonder dat je de integriteit van de muziek opgeeft...

"De beste jazz, de jazz die ik echt geweldig vind en van waarde, overstijgt - en dat geldt eigenlijk voor elke muzieksoort - het genre en wordt een uitdrukking van menselijkheid. Bij de muziek die mij het meest raakt, denk ik niet: dit is rock, dit is jazz, dit is klassiek, enzovoort. Als een muzikant in overeenstemming is met de tijd waarin hij leeft, zijn instrument, het hele idee van vorm en structuur, met alles wat heeft gemaakt dat hij muzikant is geworden... Als al die dingen kloppen en tot uitdrukking komen in het geluid dat die muzikant maakt, dan raakt dat mij. Het maakt dan niet uit of het Stravinsky is, Miles Davis of The Beatles. Zij waren allen even effectief op de manier die ik zojuist beschreef. Voor mij is dat het doel. Binnen de jazz is een beweging die de jazz zelf het doel maakt. Voor mij is jazz niet het doel; het is de manier om bij het doel te komen. En het doel is iets wat zelfs muziek overstijgt - het overstijgt bijna alles wat in woorden is te vangen. Je haalt dan het allerbeste uit jezelf."

TOT IN DE jaren zeventig waren de pure, cleane, vette tonen van mensen als George Benson, Joe Pass en Barney Kessel het voorbeeld van de jazzgitaar. Maar toen kwam fusion. Het volume ging omhoog en door luisteraars aan te trekken die waren grootgebracht met Jimi Hendrix en Led Zeppelin, werd een nieuw publiek naar de jazzgitaar getrokken. In deze context

introduceerde ook Pat Metheny een nieuw geluid in de wereld van de jazzgitaar: hij leunde zwaar op het gebruik van effecten als delay en chorus. Op die manier creëerde hij veel 'lucht' rond wat nog steeds duidelijk een clean jazzgeluid is.

Als een vroege exponent van de gitaarsynthesizer is Pat nog steeds goed op de hoogte van technologische nieuwtjes...

"De manier waarop technologie in de muziek wordt toegepast, is echt fascinerend, vooral op dit punt in de muziekhistorie. We hebben nu dingen waar iedereen jaren geleden nog van droomde. De Synclavier was de voorbode van een muzikale revolutie. Ik werkte er al vroeg mee, misschien zes, zeven jaar voor MIDI. Het was hetzelfde principe, maar in vergelijking met MIDI heel grof. Het opende wel een heel nieuwe wereld aan mogelijkheden, vooral voor componisten.

Maar voordat ik te enthousiast wordt: laat ik even temperen wat ik net heb gezegd, of eigenlijk alles wat je kunt zeggen over technologie. Technologie is prachtig, fantastisch, een verbazingwekkend hulpmiddel. Maar het verandert niet echt gegevens als harmonie, melodie en ritme. Als je een goed nummer schrijft, maakt het niet uit of je dat doet op gitaar, piano, een dure computer of een kazoo. Het idee staat los van het instrument waarop het gecomponeerd is. Dat is volgens mij de reden waarom er nu zoveel beroerde muziek is: mensen zijn ervan overtuigd dat iets goed is omdat het goed klinkt. Wat wij allemaal een goed nummer noemen, hangt van veel dingen af. De technologie biedt ons een soort steno waarmee we snel iets in elkaar kunnen zetten dat de tand des tijds zeker niet zal doorstaan. Aan de andere kant heeft een echt mooie deun wel eeuwigheidswaarde; hij doet het ook buiten de context waarin hij was gecomponeerd."

Praktisch gezien: heb je modelling-versterkers en -gitaren gebruikt?

"Ja, ik gebruik veel van dat soort dingen, zoals de Line 6 Variax en de Roland VG-88. Die zijn heel effectief en prettig in combinatie met echte akoestische instrumenten. Het is ook leuk om allerlei gekke dingen te doen met

stemmingen. Ik geniet ervan om met die spullen de studio in te gaan en uit te vinden wat ze kunnen. Maar dit is een gesprek tussen jou en mij, wij zijn allebei echt geïnteresseerd in dat spul. De meeste mensen zullen zich niet afvragen: 'O, hoorde ik daar een VG-88, gecombineerd met een akoestische gitaar en een Coral Electric Sitar?' Misschien heb ik het mis, maar je stort je daar niet vrijwillig in. In feite, als je door de muziek die materie gaat uitzoeken, klopt er iets niet: de muziek staat hopelijk boven al die apparatuur. Je kunt zeggen: 'O, dat klonk cool', maar als dat het enige is... Het moet deel uitmaken van een groter geheel. Ik gebruik al het gereedschap dat ik nodig heb om een huis te bouwen. Ik aarzel niet maar zie het ook in perspectief, er verandert niet zoveel. Het wordt alleen maar beter en hopelijk heb ik wat lol als ik het gereedschap gebruik. Wat muziek betreft, ... moet je één ding onthouden: de waarheid van het ritme, de noten en de geest van de muziek staat los van het gereedschap waarmee je het maakt."

Mo Nazam

De Pat Metheny Group staat op 2 juni in Ancienne Belgique in Brussel, op 7 en 8 juni in Vredenburg in Utrecht (7 juni is op dit moment uitverkocht).

Pat Metheny's Ibanez PM120 bewijst de jazzvirtuoos al jaren goede diensten

Vergeet je tandenborstel niet

■ Metheny praat met ons over zijn ouwe getrouwe signature-gitaar...

Metheny toont ons zijn eigen favoriete Ibanez-signature. "Deze is uniek", zegt hij. "Het is een PM100 met twee verschillen. Het bovenblad is gestoken in plaats van multiplex, waar ik normaliter meer van houd. Ik wilde een versie met een gestoken bovenblad en een zwevend element, liever dan een multiplex bovenblad en het element in de body. Zo krijg je meer resonantie in de klankkast. In een hotelkamer als deze is die bijvoorbeeld ook een klein beetje luider."

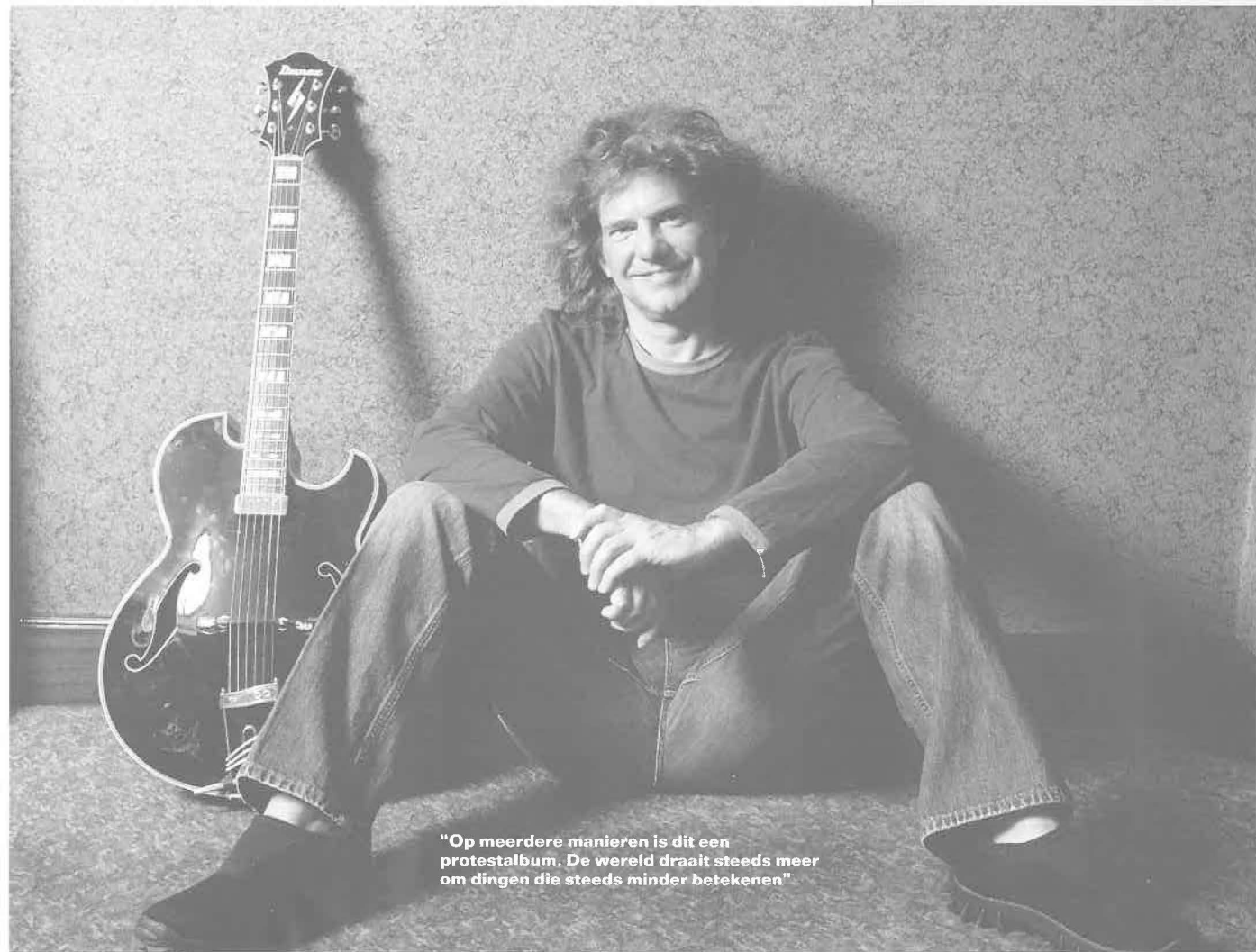
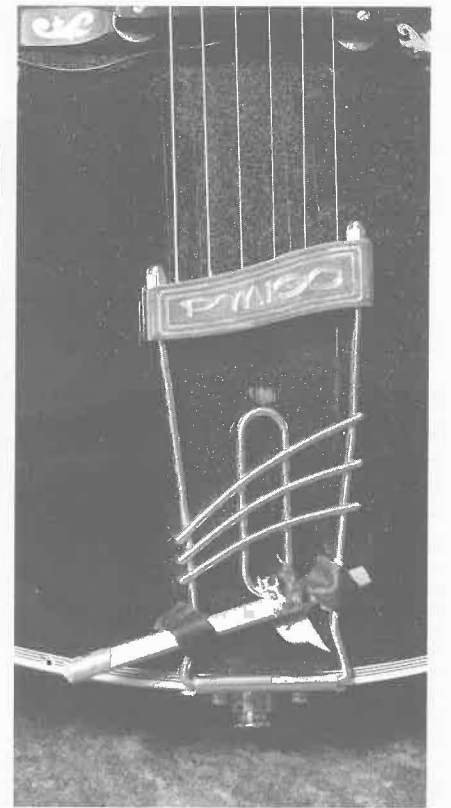
Gitarist herinnert zich een oud interview waar de foto's duidelijk een tandenborstel laten zien die bij de brug gestoken zit. Ook hier zit een potlood met tape aan de brug zelf vast. Zijn dat gelukspoppetjes? "Nee, maar ze hebben wel met elkaar te maken. Ken je die knop waar je je draagband aanhangt? Die brak op een avond af. Ik moest nog wel het concert afmaken, dus haalde ik de band eraf, bond hem rond het staartstuk en stak er voor de zekerheid een tandenborstel in, en die is er altijd op gebleven.

Een positiemarkering bij de 21ste fret laat de wereld weten van wie deze gitaar is

Het zorgde voor twee dingen: de gitaar hing in een iets comfortabeler positie en ik kon nu de kabel om de tandenborstel wikkelen, zodat ik er niet op zou staan. Dat potlood doet hetzelfde."

Het potlood is handig om de kabel uit de weg te houden

"Op meerdere manieren is dit een protestalbum. De wereld draait steeds meer om dingen die steeds minder betekenen"